

Beseda o státním rozpočtu

Martin VESELOVSKÝ, moderátor

Ministr financí Eduard Janota. Mohl by se stát mužem, který zachrání Česku státní finance, anebo se velice snadno může stát smutnou postavou, jejíž snažení skončí těsně pod vrcholem. Na jedné straně totiž může být čističem, který nekompromisně ořeže výdaje a drsně zvýší příjmy rozpočtu a na straně druhé se může stát autorem textu, který poslanci prostě naházejí do koše. A právě o to se hraje v těchto chvílích ve Strakově akademii, tedy na úřadu vlády. Výsledek je nejistý, zvláště když prst na spoušti drží poslanci. Začínají Události, komentáře. Dobrý večer.

Na úřadu vlády ve Strakově akademii na Vltavském nábřeží je Veronika marková a sleduje právě průběh zasedání vlády. Veroniko, dobrý večer.

Veronika MARKOVÁ, redaktorka

Dobrý večer.

Martin VESELOVSKÝ, moderátor

Ministr financí Janota se snaží na dnešním zasedání přesvědčit ostatní členy vlády, aby souhlasili s jeho variantou záchranného balíčku pro státní finance. Jak se mu to podle tvých informací zatím daří?

Veronika MARKOVÁ, redaktorka

Tak podle mých informací se zatím ministři dohodli na rozpočtu. Nevíme, zdali ho schválili, nevíme, zdali ho neschválili. Hovořím tady o rozpočtu se schodkem 230 miliard korun. To znamená ten, který se podle platné legislativy dá předložit Poslanecké sněmovně. /Nesrozumitelné/ těch balíčků. Má informace je taková, že se ministři právě dostávají k projednávání balíčků. Není jisté, zdali se jim podaří toto jednání dnes dokončit. Premiér Fischer už na začátku jednání nevyločil, že možná bude muset vláda svolat ještě jedno mimořádné zasedání.

Martin VESELOVSKÝ, moderátor

Veroniko, zůstaň ještě s námi. A my si zatím pojďme říct, jak vlastně vypadá či snad v tuto chvíli vypadala ta záchranná brzda pro státní finance.

Jan HREŇO, redaktor

Ministr financí Janota chce svými opatřeními ušetřit 71 miliard, vybrat o 33 miliard víc a 38 miliard míň utratit. Nahoru by šla daň z přidané hodnoty, u spodní sazby o dvě procenta, u horní o procento. Zvýšit se má i spotřební daň na benzin, naftu, alkohol a cigarety. Litr benzínu by pak u pump vyšel o korunu draž. Janota plánuje i zmrazit důchody a platy ve státní správě. Víc by nesměla utrácet ani jednotlivá ministerstva. Ušetřit by se tím mělo 25 miliard. Opatření by zasáhla i sociální dávky. Například snížením rodičovského příspěvku o desetinu by stát ušetřil skoro 3 miliardy, dlouhodobě nemocní by pak od třetího měsíce nepobírali 72 procent platu a zůstali by na 60 procentech, to by ušetřilo 2 a čtvrt miliardy. Porodné má klesnout z 13 na 10 tisíc korun. I zaměstnavatelé by přišli o

některé výhody. Ministerstvo financí jim chce zrušit možnost platit nižší pojistné. Rozpočtu by to přineslo 16,5 miliardy. Firmy navíc budou dál platit 2,3 procenta nemocenského pojištění za své zaměstnance plus 8 miliard pro státní kasu. Kromě toho Janota plánuje například zdvojnásobení daně z nemovitostí nebo snížení státní podpory u stavebního spoření o třetinu. Opatření jsou ale dočasná a mají platit jen v roce 2010, než se ekonomiky vzpamatují z recese.

Martin VESELOVSKÝ, moderátor

Tak a zpátky do Strakovy akademie. Veroniko, jaké důsledky by vlastně mohlo to dnešní jednání vlády mít?

Veronika MARKOVÁ, redaktorka

Tak v případě, že by se ministři shodli na nějakém řešení, postoupili by balíčky Poslanecké sněmovně, ta by mohla svolat mimořádné zasedání, na kterém by mohla buďto souhlasit, nebo nesouhlasit. Zatím ODS i ČSSD se nechaly slyšet, že úplně nesouhlasí s tím komplexem, to znamená s celým tím balíkem. Sociální demokracie hovořila o tom, že se nebrání některým těmto opatřením, ale pouze v případě, že by se schvalovaly postupně jako jednotlivé zákony. Za těchto okolností by poslanci museli prohlasovat zhruba 9 různých novel. Ministr financí Janota ale je zcela proti tomuto kroku, říká, že není možné ta opatření udělat buď pouze na straně příjmové nebo na straně výdajové a je nutné tyto obě dvě strany vybalancovat tak, aby tedy státní rozpočet měl schodek nižší zhruba o 70 miliard korun.

Martin VESELOVSKÝ, moderátor

Tak tolik Veronika Marková z úřadu vlády. Díky, hezký večer.
V Událostech, komentářích budu pokračovat s Vladimírem Dlouhým, členem Národní ekonomické rady vlády a poradcem společnosti Goldman Sachs. Dobrý večer.

Vladimír DLOUHÝ, ekonom, člen Národní ekonomické rady vlády, bývalý ministr průmyslu a obchodu

Dobrý večer.

Martin VESELOVSKÝ, moderátor

A do Spojených států amerických zdravím také Jana Švejnara, ekonoma pracujícího na Michiganské univerzitě. Dobrý večer i vám, pane profesore.

Jan ŠVEJNAR, ekonom, University of Michigan, CERGE-EI

Dobrý večer, dobrý večer.

Martin VESELOVSKÝ, moderátor

Pane Švejnare, vy jste ve Spojených státech, pane Dlouhý, vy jste se před chvílí, pokud se nepletu, vrátil z Velké Británie. Tak jak vypadá ten boj českých politiků s důsledky krize zvenčí, pane Dlouhý?

Vladimír DLOUHÝ, ekonom, člen Národní ekonomické rady vlády, bývalý ministr průmyslu a obchodu

Tak nevším jsem si, že by v britských sdělovacích prostředcích dnes nebo včera jaksi bojuje ...

Martin VESELOVSKÝ, moderátor

Tak to jsem si nemyslel, já jsem myslel spíš jaksi nahlíženo zvenčí, ve chvíli, kdy jste, jaksi odhlédnete od toho ...

Vladimír DLOUHÝ, ekonom, člen Národní ekonomické rady vlády, bývalý ministr průmyslu a obchodu

Ani to musím říct, že trhy, trhy zatím to prostě sledují. Ti, kteří jsou zodpovědní za analýzu, to sledují velmi bedlivě. Ale závěry si zatím ještě nikdo neudělal. To, co já jsem nejvíce registroval, třeba zrovna dneska, je, že každý se ptá, kdy budou volby, poněvadž každý ví, že tato vláda má omezený mandát a že řadu těch věcí právě souvisejících s rozpočtem musí řešit až politická reprezentace, která vzejde z voleb.

Martin VESELOVSKÝ, moderátor

Pane Švejnare, kdybych si představil, že potkáte ve Spojených státech amerických své kolegy ekonomy, kteří třeba sledují tu malou zemi uprostřed Evropy, tak říkají víte, vedete to od desítky k pěti, jak po politické, tak po ekonomické stránce, anebo naopak oceňují to, že čeští politici přistupují k celé věci cílevědomě.

Jan ŠVEJNAR, ekonom, University of Michigan, CERGE-EI

Já myslím, že by se také zajímali o to, kdy budou volby, a potom samozřejmě, jestli budou politici schopni v poměrně krátkém období přijmout rozpočet, který bude uměřený a přiměřený tomu, jak se bude vyvíjet ekonomická situace.

Martin VESELOVSKÝ, moderátor

Pane Švejnare, dnes večer jedná vláda Jana Fischera o balíku legislativních opatření a také o zákonu o státním rozpočtu na příští rok. Ten balík opatření by měl zkrotit státní finance podle plánu Eduarda Janoty jak na té příjmové, tak na výdajové stránce. Je podle vás absolutní nezbytností takový legislativní balík přijmout? Anebo by to šlo za nějakých okolností i bez něho?

Jan ŠVEJNAR, ekonom, University of Michigan, CERGE-EI

Podívejte se, jedná se o opatření, které je dočasné a samozřejmě je zde velký propad v příjmech do státní pokladny. Na druhé straně si musíme uvědomit, že žádná země jak v Evropě, tak Amerika například, nebude bez podstatného schodku. Čili jde o to, aby ten schodek byl takový, který nebude vyčnívat, který nebude příliš vysoký v poměru k HDP oproti jiným zemím. Ale samozřejmě když jsme v recesi a je potřeba mít určitá stimulační opatření, tak samozřejmě ten schodek bude poměrně vysoký. Já myslím, že ten směr, který Janotova, Janotův balíček, kterým směřuje, je celkem správný. Jde o to, do jaké míry opravdu se budou moci vyrovnat se schodkem, který by byl vyšší než, řekněme, 5 procent HDP.

Martin VESELOVSKÝ, moderátor

Ale k tomuto všemu všechno zatím směřuje, protože podle informací, které teď máme z úřadu vlády, tak se zatím ministři vlády Jana Fischera dohodli na tom, že by schodek měl být právě na úrovni 7 procent, což dělá v reálu potom těch zhruba 230 miliard korun. To znamená, že to je výrazně špatně?

Jan ŠVEJNAR, ekonom, University of Michigan, CERGE-EI

Já myslím, že jde o to, jestli to bude opravdu jenom velice krátkodobý výkyv. 7 procent je poměrně vysoké číslo, ale dá se zvládnout. Náš dluh není zas tak velký oproti jiným zemím jako například Belgie a Japonsko, takže je to dočasné opatření. Já myslím, jestliže se to podaří zvládnout a jestliže v příštím roce budeme schopni ten schodek snížit, tak jako dočasné opatření to nebude tak nešťastné.

Martin VESELOVSKÝ, moderátor

Pane Dlouhý, co by z čistě ekonomického hlediska mělo být změněno na struktuře státního rozpočtu, aby se státní finance daly nějakým způsobem do kupy?

Vladimír DLOUHÝ, ekonom, člen Národní ekonomické rady vlády, bývalý ministr průmyslu a obchodu

Já nejdříve teda pozdravím Honzu do Spojených států, protože se známe 25 let, ale po telemostech jsme se zatím nebavili. Tak to zaprvé. Za druhé trošku se přihlásím k jedné věci, kterou říkal, totiž že za normálních okolností by ani těch 7 procent HDP deficit ve výši 7 procent HDP, tedy těch již vzpomínaných 230 miliard, v příštím roce nebylo tragédií, kdyby ... A to kdyby závisí na dvou věcech. Kdybychom nebyli zemí, která je stále chápána jako součást regionu střední a východní Evropy, kde celá řada zemí je na tom daleko hůře a my od nich inkasujeme takovou určitou nákazu. A to se potom při otřesech může projevit i na nás. A za druhé, kdyby zde byla vláda a kdybychom byli jisti, že z těch voleb, což si jisti bohužel být podle průzkumů nemůžeme, že vzejde vláda, skoro bych řekl, jakákoli, ale se silným mandátem. A já věřím, že ať to bude jakákoli reprezentace, že bude mít tu odpovědnost, jaksi udělat to, co profesor Švejnar zmiňoval, to znamená třeba i připustit jednorázově v jednom roce větší deficit, ale potom v dalších letech tvrdě zase ty deficity snižovat, což bohužel tu politickou jistotu nemáme a trhy to dobře vědí. V rychlosti k té vaší otázce. Jsou tam dvě věci. Ta krátkodobá, o té jsme teď mluvili, i když budeme mít deficit v roce 2010 vysoký, pak 2011, 12 tvrdě snižovat, ale za druhé, a tam jsou ty dlouhodobé faktory, které souvisí s celou změnou struktury, především výdajové stránky, ale do určité míry i příjmové, to znamená to, o čem se v této zemi a v Evropě obecně diskutuje už 10 let, ale bohužel jsme to minulé příznivé období neužili. To znamená změny v sociálním a penzijním systému, změna i úspor struktury výdajů na byrokracii, na administrativu, věci, které souvisejí s dlouhodobými faktory růstu a podobně.

Martin VESELOVSKÝ, moderátor

To je ono, protože vy oba víte, jak zhruba v těch hrubých rysech vypadá ten balíček Eduarda Janoty, ministra financí, a tam právě na straně výdajů na sociální, řekněme, dávky, ať už to je rodičovský příspěvek nebo cokoli jiného z této oblasti, tam jsou velké škrty, se kterými ani ODS, ani ČSSD, pravděpodobně ti hlavní hráči nesouhlasí.

Vladimír DLOUHÝ, ekonom, člen Národní ekonomické rady vlády, bývalý ministr průmyslu a obchodu

Ale rozlišujme, jestli mohu na to zareagovat, ten balíček Eduarda Janoty, který je prostě šitý na tuto krizovou situaci, a na to, že musíme nějak zareagovat na pokles příjmů kvůli nižší ekonomické aktivitě. Na druhé straně to musíme odlišit od právě toho, jak se bude vyvíjet státní rozpočet a struktura veřejných financí, ať na příjmové nebo na výdajové straně ve středním a dlouhém období. A to koneckonců bude určovat blahobyť obyvatel této země na dále.

Martin VESELOVSKÝ, moderátor

Tak, ale pane profesore Švejnare, my se přesto pohybujeme jaksí v závěrečné části roku 2009, kdy jde o to, s jakými financemi bude Česko hospodařit v roce 2010. Tak se ptám, mělo by se tak jak zatím uvažuje ministr financí Eduard Janota sáhnout i do sociální oblasti a tam poměrně tvrdě škrtnat?

Jan ŠVEJNAR, ekonom, University of Michigan, CERGE-EI

No podívejte se, tam je samozřejmě obrovská otázka, jak palčivé, jak bolestivé tyto zásahy mají být, zvláště pro střední vrstvy a pro chudší občany. Tam pokud možno, kdyby se to dalo cílit tak, že by se ulehčilo těmto vrstvám, tak je to samozřejmě žádoucí ze společenského hlediska. Na druhé straně by se možná mohlo jít ještě dále ve směru, řekněme, daní z nemovitosti a těchto dalších věcí, ale řekl bych tak všeobecně, ten přístup není špatný. Já myslím, že to jde rozumným směrem, ale samozřejmě jde o to, jak bolestivé ty škrty budou právě pro chudší občany.

Martin VESELOVSKÝ, moderátor

Profesor Švejnar říkal, že ten přístup není špatný, pane Dlouhý.

Vladimír DLOUHÝ, ekonom, člen Národní ekonomické rady vlády, bývalý ministr průmyslu a obchodu

S tím souhlasím, že ten přístup není špatný. A myslím, že celý ten Janotův balíček, a koneckonců Eduard Janota ten rozpočet v této zemi asi z nás umí úplně nejlépe z těch položkových pohledů. Nicméně jako pozor, na jedné straně já velmi respektuju, že opravdu jsou v České republice regiony a lidé jako jednotlivci, kteří jsou krizí tvrdě postiženi. Ale to, o čem hovoříme pro rok 2010, ty návrhy škrtnů v sociální oblasti, zase abychom tady nevytvářeli dojem, že to je nějaká tragédie nebo že to významným způsobem podlomí sociální stabilitu v této zemi, to prostě pravda není. A je tady ještě další úkol, který souvisí spíše s tím středním a dlouhým obdobím. Jako my si musíme nalít čistého vína, že v této zemi je obrovské množství lidí. Samozřejmě zdaleka ne všichni, ale velké množství lidí, kteří na tom sociálním systému prostě parazitují. A zase to je věc, která není specifická pouze pro Českou republiku. Ale jestliže chceme ty veřejné finance dát do pořádku, jestliže jsme země, jejíž ekonomický růst v nedávné době byl spíše na dluh, i když zdaleka ne tak jako třeba jiných zemí v našem regionu, na dluh, řekl bych zdraví, ale byl na dluh, tak si i jaksí do tohoto kyselého jablíčka musíme kousnout, šáhnout do toho vůbec celého systému, který vytváří ten společenský sociální blahobyt v této zemi a opravdu šáhnout na ty, kteří jsou schopni ten systém zneužívat.

Martin VESELOVSKÝ, moderátor

A vy jste oba ekonomové, na druhou stranu ve vaší kariéře je i část života, kdy jste byl politikem, byl jste ministrem průmyslu a obchodu.

Vladimír DLOUHÝ, ekonom, člen Národní ekonomické rady vlády, bývalý ministr průmyslu a obchodu

Temná část mého života, když jsem byl politikem.

Martin VESELOVSKÝ, moderátor

To jsem neřekl. Ne, ale tak řekněte ze své zkušenosti, je vůbec reálné očekávat teď v tuto chvíli od politiků, kteří notabene jsou v předvolební kampani, dokonce v její ostré fázi, zatím to tak vypadá, očekávat to, že by k tomu přistoupili, tak jak říkáte a například tu sociální oblast ořezali?

Vladimír DLOUHÝ, ekonom, člen Národní ekonomické rady vlády, bývalý ministr průmyslu a obchodu

Vždyť to není otázka krátkodobá, o tom jsme se bavili, myslím, před 10 dny v Českém rozhlase zrovna my dva spolu a tam jsem přeci řekl, že momentálně ač se mi to nelíbí, tak dokážu ty politiky hlavní určitým způsobem pochopit, protože opravdu jsou ... Tenkrát to ještě se zdálo teda alespoň v závěrečné fázi volební kampaně. Proto jsem teď před chvílí zmínil, že bych si přál, a bylo by velmi důležité, kdyby z těch voleb vzešla vláda se silným mandátem, která by byla schopna určitý pohled svůj, který má na ty středně a dlouhodobé aspekty hospodářské politiky, kdyby byla schopna prosadit. Nejhorší, čeho se nejvíc obávám, a bojím se toho i ty, když jste se ptal na ten pohled vnější, ty trhy, když bychom měli opakování situace, kdyby to byla slabá vláda s malým mandátem, která by musela uzavírat příliš mnoho kompromisů.

Martin VESELOVSKÝ, moderátor

To se samozřejmě uvidí. Pane profesore Švejnare, navíc ta reálná situace, vzhledem k tomu, že nyní se velice čeká na zítřejší slyšení Ústavního soudu ohledně také termínu voleb, protože od toho se to bude odvozovat, reálně hrozí, že za určitých okolností, za určitého termínu voleb nebude přijat zákon o státním rozpočtu na příští rok včas a bude hrozit rozpočtové provizorium. Jak by se v tu chvíli zahraničí dívalo na Česko?

Jan ŠVEJNAR, ekonom, University of Michigan, CERGE-EI

No, tak bylo by to samozřejmě období nejistoty. A jakákoli nejistota, jakákoli, jakékoli riziko je potom samozřejmě přeneseno negativně do chování investorů a tak jak jsme viděli. Čili já myslím, že je potřeba, aby jak prozatímní vláda, tak potom nová vláda, která vzejde z předčasných voleb, ať už jsou kdykoli, opravdu poměrně rychle přijala rozpočet, který bude rozumný. A tady bych poukázal na to, že někdy v těchto situacích vidíme z jiných zkušeností ve světě, že když ta dočasná vláda uskuteční některá důležitá opatření, že je to vlastně potom pro zvolené politiky jednodušší, protože vlastně ta opatření přijal někdo jiný a je lehčí ta opatření udržet, než je znovu zavádět. Čili v tom smyslu bych dokonce doporučoval, aby ta nynější vláda se popřípadě odhodlala k některým těm střednědobým krokům, které potom ta nová vláda vlastně může jenom dokončit a nemusí je začínat.

Martin VESELOVSKÝ, moderátor

Na druhou stranu, pane profesore, vy mluvíte o opatřeních vlády Jana Fischera. Ta může sama o sobě udělat něco v té, řekněme, výkonné oblasti, ale v legislativní oblasti, tam prostě stále je Poslanecká sněmovna a Senát.

Jan ŠVEJNAR, ekonom, University of Michigan, CERGE-EI

Samozřejmě a to je pravda. A ta může zase navrhnout určité kroky a jak říkáte, začít některá opatření a ty další kroky potom by mohly být už realizovány tou další vládou, která by v poměrně krátkém období se snažila ten nový rozpočet přijmout.

Martin VESELOVSKÝ, moderátor

Na druhou stranu čeští politici jako například předseda ČSSD Jiří Paroubek otevřeně hovoří o tom, že pokud volby budou na začátku listopadu, rozpočtové provizorium nám z časových důvodů se České republice nevyhne. Bude to opravdu takový problém? Nebude to jen čistě nějaká, řekněme, účetní záležitost na papíře, že se zákon o státním rozpočtu přijme o měsíc či dva později?

Jan ŠVEJNAR, ekonom, University of Michigan, CERGE-EI

Podívejte se, nemusí to být problém, viděli jsme to v jiných zemích, dá se to vyřešit, dá se to vyřešit i tak, že v provizorii se jedná obezřetněji. To znamená, že se výdaje krátí, i když se nemusí krátit a tak dále. Čili to provizorium samo o sobě neznamena, že se musí utratit tolik, kolik se utrácelo v předchozím roce, anebo že se politici nemohou dohodnout, že odloží některá řešení o měsíc, jak říkáte, ale pak je přijmou a uskuteční.

Martin VESELOVSKÝ, moderátor

Tak a poslední otázka, pane Dlouhý, na vás. Jaká je hranice, pomyslná nebo skutečná, pod kterou by státní finance, a teď to kritérium si zvolte jaké chcete vy sám, neměly klesnout, abychom se nedostali na nějakou šikmou plochu, ze které bude velice obtížné se dostat na rovinu?

Vladimír DLOUHÝ, ekonom, člen Národní ekonomické rady vlády, bývalý ministr průmyslu a obchodu

To je těžká otázka, která souvisí s očekáváním. Tato hranice, když já ji dneska vyslovím a volby nebudou a bude dlouho trvat, než budou volby, tak se změní vnímání trhu, tak jak vnímají naši ekonomiku. A těch 7 procent, o kterých já bych ještě řekl, že tak jak říkal Honza, že bysme si je mohli dovolit v jednom roce, tak ty ..., to je současný pohled, ale těchto 7 procent třeba v únoru, kdyby nedej bože ještě třeba znova došlo ke zpomalení světové a evropské ekonomiky a trošku se otřásly i některé země v našem blízkém sousedství, pak stejných 7 procent už by mohlo být daleko horší nebo daleko hůře vnímáno třeba za půl roku. Z toho důvodu si nejsem si jist, jestli až tak úplně souhlasím, že to rozpočtové provizorium není problémem. Ono není problémem, pokud se ty vlády budou chovat obezřetně. Ale pokud se nebudou chovat obezřetně, pak to problém může být a docela i velký.

Martin VESELOVSKÝ, moderátor

Tak. Jan Švejnar a Vladimír Dlouhý. Pánové, díky za vaše komentáře, hezký večer.

Vladimír DLOUHÝ, ekonom, člen Národní ekonomické rady vlády, bývalý ministr průmyslu a obchodu

Na shledanou.

Jan ŠVEJNAR, ekonom, University of Michigan, CERGE-EI

Děkuji, na shledanou.